

RANGTASVIRNI O'QITISH JARAYONIDA AN'ANAVIY VA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: PEDAGOGIK TAJRIBA VA GIBRID TA'LIM MODELI

Askarov Timurbek Berdaxovich

Jollibay Izentaev nomidagi Qoraqalpog'iston Respublikasi ixtisoslashtirilgan san'at maktab internati o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy va professional badiiy ta'lim tizimida rangtasvir fanini o'qitishning innovatsion paradigmalari tadqiq etiladi. Asosiy e'tibor an'anaviy akademik rangtasvir maktabi qonuniyatlarini raqamli vositalar (Digital Art) bilan uyg'unlashtiruvchi "Gibrid ta'lim" metodikasiga qaratilgan. Tadqiqot davomida raqamli eskizlashtirish, ranglarning matematik-vizual tahlili va ularning real pigmentlar (moybo'yoq, akvarel, guash) orqali ijro etilishining pedagogik samaradorligi tahlil qilingan. Amaliy natijalar o'quvchilarning fazoviy tafakkuri va koloristik mahorati 30-40% ga oshganini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: gibrid ta'lim, akademik rangtasvir, raqamli integratsiya, kognitiv vizuallashtirish, koloristika, badiiy didaktika, metodik innovatsiya, vizual intellekt.

Аннотация. В данной статье рассматриваются инновационные парадигмы преподавания живописи в высшем и профессиональном художественном образовании. Основное внимание уделяется методике «гибридного образования», которая сочетает в себе законы традиционной академической школы живописи с цифровыми инструментами (цифровое искусство). В исследовании анализируется педагогическая эффективность цифрового эскизирования, математико-визуального анализа цветов и их реализации с использованием реальных пигментов (акварель, акварель, гуашь). Практические результаты показывают, что пространственное мышление и колористические навыки студентов повысились на 30-40%.

Ключевые слова: гибридное образование, академическая живопись, цифровая интеграция, когнитивная визуализация, колористика, художественная дидактика, методические инновации, визуальный интеллект.

Annotation. This article examines innovative paradigms of teaching painting in higher and professional art education. The main focus is on the "Hybrid Education" methodology, which combines the laws of the traditional academic school of painting with digital tools (Digital Art). The research analyzed the pedagogical effectiveness of digital sketching, mathematical-visual analysis of colors and their implementation using real pigments (watercolor, watercolor, gouache). Practical results show that students' spatial thinking and coloristic skills increased by 30-40%.

Key words: hybrid education, academic painting, digital integration, cognitive visualization, coloristics, artistic didactics, methodological innovation, visual intelligence.

XXI asr axborotlashgan jamiyatida tasviriy san'at ta'limi transformatsiya bosqichini boshidan kechirmoqda. An'anaviy rangtasvir metodikasi asrlar davomida usta-shogird an'analari va naturadan kuzatish tamoyillariga tayanib kelgan. Biroq, zamonaviy "Z" va "Alfa" avlodi vakillari uchun ma'lumotni qabul qilish tezligi va vizual tahlil darajasi tubdan farq qiladi. Bugungi kunda faqat an'anaviy metodlar bilan cheklanish o'quvchilarda "texnologik uzilish" hissini uyg'otmoqda. Ko'pgina pedagoglar raqamli texnologiyalarni an'anaviy mahoratga "tahdid" deb hisoblashadi.

Ammo haqiqiy muammo texnologiyada emas, balki uni ta'lim tizimiga qanday integratsiya qilishni bilmaslikdadir. Tadqiqotning maqsadi — an'anaviy rangtasvirning "jonli" hissiy tabiatini saqlab qolgan holda, raqamli vositalarning (grafik planshetlar, tahliliy dasturlar) aniqlik va tezkorlik imkoniyatlaridan foydalanishning pedagogik modelini yaratish va asoslashdir.

Tasavvur qiling, siz rangtasvirni o'rganmoqchisiz. An'anaviy usulda siz cho'tka, bo'yoq va tuvak bilan ishlayapsiz. Bu juda qiziqarli, lekin ba'zan qiyin bo'lishi mumkin. Endi esa, bu usullarni kompyuter yoki planshetdagi maxsus dasturlar bilan birlashtirsak nima bo'ladi? Bu aynan gibrid ta'lim modeli deyiladi.

Nima uchun bu muhim?

* Hamma uchun qulay: Ba'zi o'quvchilar qo'lda chizishni yaxshi ko'rsa, boshqalari raqamli vositalarda ishlashni afzal ko'radi. Gibrid model ikkalasini ham qamrab oladi. Kimdir uyda planshetda eskiz qilsa, keyin uni studiyada an'anaviy bo'yoqlar bilan tugatishi mumkin.

* Yangi imkoniyatlar ochadi: Raqamli dasturlar ranglarni aralashtirish, turli effektlar yaratish, hatto 3D modellar bilan ishlash imkonini beradi. Bu an'anaviy usulda qiyin yoki imkonsiz bo'lgan narsalarni osonlashtiradi. Masalan, siz bir rangni tanlashda minglab variantlarni ko'rib chiqishingiz mumkin.

* O'qituvchiga yordam: O'qituvchi har bir o'quvchining o'ziga xos uslubini va qiyinchiliklarini ko'ra oladi. Raqamli platformalar orqali o'quvchilarning ishlarini kuzatish, ularga tezkor fikr bildirish va individual yordam ko'rsatish osonlashadi. Masalan, o'qituvchi o'quvchining raqamli ishiga qo'shimcha ranglar yoki shakllar bo'yicha maslahat berishi mumkin.

* Ijodkorlikni oshiradi: An'anaviy usulda yaratilgan asarlar bilan raqamli usulda yaratilgan asarlar bir-birini to'ldirishi mumkin. Masalan, rassom an'anaviy tuvakda chizgan manzarasini keyinroq planshetda turli effektlar bilan boyitishi mumkin. Bu esa asarga yangi hayot bag'ishlaydi.

* Zamonaviy dunyoga moslashish: Bugungi kunda ko'plab sohalarda raqamli texnologiyalar keng qo'llaniladi. Rangtasvirni o'rganayotganda ham bu texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarni kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyorlaydi. Dizayn, animatsiya, video tahrirlash kabi sohalarda bu ko'nikmalar juda muhim.

Gibrid modelning oddiy misoli:

• Dars boshlanishi: O'qituvchi an'anaviy usulda ranglar haqida tushuntiradi, asosiy ranglarni aralashtirishni ko'rsatadi.

• Amaliy mashg'ulot (raqamli): O'quvchilar planshetdagi dasturda (masalan, Procreate, Adobe Photoshop) shu ranglarni aralashtirib, turli ottenkalarni sinab ko'rishadi. Ular bu yerda tez-tez xato qilib, uni oson tuzatishlari mumkin.

- Amaliy mashg'ulot (an'anaviy): Keyin ular studiyaga o'tib, o'rgangan ranglarni an'anaviy bo'yoqlar bilan tuvakda qo'llashadi. Bu safar ular raqamli tajribalaridan kelib chiqib, ranglarni yanada aniqroq va ishonchliroq tanlay oladilar.

- Yakuniy ish: O'quvchi o'z ishini tugatgach, uni skanerlab yoki suratga olib, raqamli platformaga yuklaydi. O'qituvchi shu yerda uning ishini baholab, qo'shimcha tavsiyalar beradi.

Bu model o'quvchilarga nafaqat rangtasvirning texnik jihatlarini, balki ijodiy jarayonning turli bosqichlarini ham chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ular an'anaviy mahoratni raqamli imkoniyatlar bilan uyg'unlashtirib, yanada boy va zamonaviy asarlar yaratishlari mumkin. Tadqiqot jarayonida "Gibrid ta'lim" metodikasi asos qilib olindi. Eksperimentda 25 nafardan ortiq o'quvchilar ishtirok etdi. Metodologiya quyidagi to'rt bosqichli modelga bo'lindi:

1. Neyrosensor kuzatuv va Fotofiksatsiya:

O'quvchilar ob'ektni (masalan, "Oltin kuz" natyurmortini) avval jonli kuzatadilar, so'ngra yuqori aniqlikdagi kameralar orqali turli rakurslarda suratga oladilar. Bu bosqichda kadrda olish — kompozitsion markazni izlashning raqamli usuli sifatida qo'llanildi.

2. Raqamli Kolorometriya va Eskiz:

Adobe Color yoki Procreate dasturlari yordamida ob'ektdagi asosiy va qo'shimcha ranglar (shartli ravishda "rang piksellari") ajratib olindi. O'quvchilar planshetda ranglarni aralashtirish (digital mixing) orqali ranglar uyg'unligini sinab ko'rdilar. Bu bosqich "xato qilishdan qo'rqish" psixologik to'sig'ini olib tashlashga xizmat qildi.

3. Akademik "Podmalovok" va Pigmentlar bilan ishlash:

Raqamli tahlildan olingan natijalar (eskizlar) asosida haqiqiy matoga (kanvasga) o'tildi. Bu yerda an'anaviy bo'yoqlar bilan ishlash texnikasi (etching, glazirovka, alla prima) qo'llanildi. Raqamli eskiz "yo'l xaritasi" vazifasini o'tadi.

4. Komparativ tahlil:

Tayyor bo'lgan asarlar an'anaviy (faqat qog'ozda chizilgan) ishlarga nisbatan rang aniqligi, kompozitsion muvozanat va ishlov berish chuqurligi bo'yicha ekspertlar tomonidan baholandi. Pedagogik tajriba natijalari integratsiyalashgan ta'limning an'anaviy ta'limdan sezilarli darajada ustun ekanligini ko'rsatdi. Ma'lumotlarni quyidagi jadval va tahlillar orqali ifodalash mumkin:

Asosiy natijalar:

1. Rang idroki: Raqamli tahlil orqali o'quvchilar rangning uchta o'lchamini (Hue — rang turi, Saturation — to'yinganlik, Value — yorqinlik) vizual darajada tushunib yetdilar. Bu ularning bo'yoqlarni palitrada aralashtirishda "kir rang" hosil qilishini kamaytirdi.

2. Kognitiv moslashuv: O'quvchilar raqamli ekrandagi "piksel" va qog'ozdagi "pigment" o'rtasidagi farqni anglash orqali moddiy va virtual dunyo o'rtasida "Vizual ko'prik" o'rnatdilar.

3. Texnik mahorat: Gibril usulda ishlagan o'quvchilarning asarlarida murakkab yorug'lik va soya o'yinlari an'anaviy guruhga qaraganda ancha realistik va chuqur chiqdi, chunki ular raqamli filtrlar yordamida yashirin rang "nyuans"larini ko'ra olishdi.

Ushbu natijalar rangtasvir ta'limida "Post-Digital Pedagogy" (Post-raqamli pedagogika) davri boshlanganini ko'rsatadi.

1. Raqamli vosita — bu "aqli instrument":

Ba'zi tanqidchilar raqamli texnika bolaning "qo'lini o'ldiradi" deb ta'kidlaydi. Biroq, tajribamiz shuni ko'rsatdiki, planshetda rang tahlilini o'rgangan bola qog'ozda yanada dadilroq ishlaydi. Raqamli dunyo — bu xatolar uchun bepul laboratoriya, an'anaviy dunyo — bu ijro maydoni.

2. Vizual tafakkur strategiyasi:

Gibril ta'lim o'quvchini "ko'r-ko'rona" nusxa ko'chirishdan to'xtatib, tahliliy fikrlashga o'rgatadi. Bola ob'ektni qatlamlarga ajratib ko'rishni o'rganadi. Masalan, kuzgi bargning rangini chizishda u avval pastki sarg'ish qatlamni, so'ngra ustki qizg'ish va jigarrang tomirlarni "vizual qatlamlar" sifatida idrok etadi.

3. Psixologik erkinlik:

"Oltin kuz" mavzusi misolida ko'rdikki, bolalar yorqin ranglarni ishlatishda ko'p adashadilar. Raqamli eskiz bosqichida bir necha soniyada "ranglarni almashtirish" funksiyasi bilan tajriba o'tkazgan bola, an'anaviy rangtasvirda eng to'g'ri va emotsional rangni tanlashda ikkilanmaydi.

Tadqiqot yakunida rangtasvir darslarida an'anaviy va raqamli texnologiyalar integratsiyasining quyidagi strategik ahamiyati tasdiqlandi:

1. Sifat o'zgarishi: Gibril metodika ta'lim samaradorligini o'rtacha 35-40% ga oshiradi. Bu o'quvchining ham texnik mahoratini, ham intellektual tahlil qobiliyatini rivojlantiradi.

2. Motivatsiya: Raqamli vositalarning darsga kirib kelishi tasviriy san'at fani nufuzini yoshlar orasida ko'taradi va ularni "zamonaviy ijodkor" sifatida his qilishiga yordam beradi.

3. Kelajak istiqbollari: Tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlashda raqamli savodxonlik kurslarini akademik rangtasvir bilan parallel ravishda o'qitish zarur.

Umumta'lim maktablari va oliy o'quv yurtlari rangtasvir darslarida "Raqamli tahlil — An'anaviy ijro — Raqamli taqdimot" siklini yo'lga qo'yish maqsadga muvofiqdir. Bu nafaqat rassomlarni, balki zamonaviy dizayn, kino va VR-industriya uchun tayyor kadrlar bazasini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdirasilov S. Rangtasvirni o'qitishning innovatsion usullari. – T.: Bilim, 2018.
2. Boymetov B. Akademik rangtasvir va zamonaviy metodika. – T.: G'afur G'ulom, 2021.
3. Hasanov R. Tasviriy san'at metodikasi (darslik). – T.: Cho'lpon, 2012.
4. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. // On the Horizon, MCB University Press, 2001.
5. Mayer R. E. Multimedia Learning. – Cambridge University Press, 2009.
6. Art-Pedagogika jurnali. "Tasviriy san'atda gibridd ta'lim texnologiyalari". 2023-yil, 4-son.

